

برنامه ریزی و تحلیل منطقه ای در بخش مرکزی شهرستان خدابنده

فرشته دستواره^{۱*} - شیدا آزادی^۲

^۱ دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Fe.Dastvareh@yahoo.com

^۲ دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Sheida.azadi1846@gmail.com

چکیده: یکی از مهمترین اهداف برنامه ریزی منطقه ای ایجاد تعادل و تأمین عدالت فضایی در مناطق و استان ها می باشد. شناخت منطقه موجود در بخش های گوناگون توسعه و مقایسه آن ها با یکدیگر بی شک یکی از اساسی ترین روش ها برای رسیدن به تعادل، عدالت و توسعه فضایی است برنامه ریزی منطقه ای و پیشرفت های علمی و همچنین خاصیت آینده نگری در آن، زمینه قابلیت های فراوانی را جهت توسعه عادلانه در سطح منطقه فراهم آورده است. از همین رو بسیاری از توسعه گران این مرز و بوم راه برنامه ریزی منطقه ای را در پیش گرفته تا برابری برای همگان حاصل شود. در نوشته حاضر که تحلیلی بر برنامه ریزی فضایی در بخش مرکزی شهرستان خدابنده در استان زنجان می باشد، هدف بر آن است که با شناخت پتانسیل ها، ظرفیت ها و محدودیت های بخش مرکزی شهرستان خدابنده در بخش های مختلف توسعه فضایی، به ارائه پیشنهادات بپردازد. روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی- تحلیلی و روش تحلیل اطلاعات به دست آمده نیز با استفاده از مدل SWOT می باشد. تهیه نقشه با استفاده از آمارها با استفاده از نرم افزار GIS می باشد. خلاصه نتایج به دست آمده نشان می دهد که در بخش مرکزی شهرستان خدابنده، در بخش های مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی، کالبدی و زیربنایی توسعه فضایی متوازی شکل نگرفته است و این بخش قابلیت های فراوان جهت توسعه و مقابله با ضعف ها را دارد که راهبرد کلی اتخاذ شده برای این بخش، راهبرد رقابتی با توجه به سایر بخش ها و شهرستان های رقیب در ابعاد متنوع توسعه است.

واژگان کلیدی: برنامه ریزی، فضا، توسعه، تحلیل SWOT، رقابت، خدابنده.

مقدمه و بیان مساله

برنامه ریزی امری حساس و آینده نگرانه می باشد که راه را جهت رسیدن به برابری، عدالت، پایداری و رفاه هموار می سازد. در این میان برنامه ریزی منطقه ای راهی برای رسیدن به توسعه است، که به شکل خلاصه یعنی، قرار دادن هر چیز در جای خود، به طوری که منافع همگان تامین شود. " در واقع برنامه ریزی منطقه ای برای سازماندهی مطلوب فعالیت ها در بخش های گوناگون برنامه ریزی، بنابر نیازها و آرمان های اجتماعات و اقتضای محیط طبیعی در فضای سرزمین است". (صرافی، ۱۳۹۰: ۱۸) همچنین این شکل از برنامه ریزی را می توان مسیری برای توسعه اجتماعات محلی برگزید که با دید فضایی خود، اجتماع کوچک محلی را تقویت می کند، تا توسعه و برابری با بسیج منابع محلی و درونی حاصل گردد. "توسعه بر مبنای منابع درونی، یا به عبارتی توسعه درون زا بر مشارکت اجتماع محلی در فرایندهای توسعه متمرکز شده است که این نوع از توسعه راهبردهای خود را تنها بر مبنای بهبود یا ارتقای بهره وری بخش های سه گانه اقتصاد محلی (کشاورزی، صنعت و خدمات) قرار نداده و به ابعاد فرهنگی و هنجاری توسعه نیز توجه می کند و از این رهگذر است که رفاه جامعه افزایش می یابد". (شریف زادگان و ملک پور اصل، ۱۳۹۵: ۷) با این مقدمه، بخش مرکزی شهرستان خدابنده در استان زنجان با مشکلاتی در بخش اقتصاد کلان، حمل و نقل و ارتباطات، نظام سکونت گاهی، محیط زیست، جمعیت و مهاجرت و ویژگی های فرهنگی- اجتماعی روبرو می باشد. در این پژوهش تمامی سعی بر آن است که با بررسی کلی شرایط بخش مرکزی شهرستان خدابنده در بخش های